

УДК 331.101

Казакова Т.С.
здобувач кафедри менеджменту і адміністрування,
Херсонський державний університет

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

CURRENT APPROACHES TO THE DEFINITION OF CORPORATE GOVERNANCE IN TERMS OF THE INFORMATION ECONOMY

АНОТАЦІЯ

Розглянуто корпоративну діяльність в умовах глобалізації інформаційної економіки, обґрунтовано, що концепція корпоративного управління як сучасної цілісної системи взаємовідносин між акціонерами (власниками) корпорацій, їхніми менеджерами (виконавчими органами), кредиторами, найманими працівниками, державою та суспільством у цілому виникла і набула повсюдного розвитку. Визначено, що особливий аспект аналізу корпоративної діяльності пов'язаний з управлінськими технологіями. Доведено, що у сучасних умовах інформаційної економіки особливо актуальною є проблема вироблення системи взаємовідносин між управліннями компаній та її власниками. Розглянуто специфічні підходи, які тяжіють до правової оцінки діяльності корпорацій та організації корпоративного управління.

Ключові слова: корпорація, корпоративне управління, корпоративний менеджмент, корпоративна форма організації бізнесу.

АННОТАЦИЯ

Рассмотрена корпоративная деятельность в условиях глобализации информационной экономики, обосновано, что концепция корпоративного управления как современной целостной системы взаимоотношений между акционерами (владельцами) корпораций, их менеджерами (исполнительными органами), кредиторами, наемными работниками, государством и обществом в целом возникла и получила повсеместное развитие. Определено, что особый аспект анализа корпоративной деятельности связан с управленческими технологиями. Доказано, что в современных условиях информационной экономики особенно актуальна проблема выработки системы взаимоотношений между управленцами компании и ее владельцами. Рассмотрены специфические подходы, которые тяготеют к правовой оценке деятельности корпораций и организации корпоративного управления.

Ключевые слова: корпорация, корпоративное управление, корпоративный менеджмент, корпоративная форма организации бизнеса.

SUMMARY

We consider cooperative activities in a globalized information economy, proved that the concept of corporate governance as a modern integrated system of relationships between the shareholders (owners) of corporations, their managers (executive body), creditors, employees, government and society as a whole emerged and gained widespread development. It was determined that a particular aspect of the analysis of the corporate activities associated with management techniques. It is proved that in today's information economy is particularly acute problem of making relationships between the managers of the company and its owners. Consider specific approaches that tend to the legal evaluation of corporations and of corporate governance.

Keywords: corporation, corporate governance, corporate management, the corporate form of business organization.

Постановка проблеми. Корпоративна діяльність в умовах глобалізації інформаційної економіки набуває нових форм, які зумовлюють

виникнення додаткових інструментів не тільки макроекономічного впливу, але й внутрішнього середовища. Глобальні тенденції інтернаціоналізації капіталопотоків та виробництва, лібералізації зовнішньої торгівлі, а також концентрації капіталів поставили корпоративну діяльність у епіцентр світового економічного розвитку. Відповідно до цього, концепція корпоративного управління як сучасної цілісної системи взаємовідносин між акціонерами (власниками) корпорацій, їхніми менеджерами (виконавчими органами), кредиторами, найманими працівниками, державою та суспільством у цілому виникла і набула повсюдного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемним питанням корпоративного управління присвячені праці багатьох вчених-економістів, а саме: Гриньова В. М. [2], Коваль В. В., Тихонова І. М., Шапошников К. С., Яцкевич І. В. [4], Сохацька О. [8], Маєр К. [6], Чуб Б. А. [9]. Слід звернути увагу на те, що єдиного підходу щодо визначення корпоративного управління в сучасних реаліях інформаційної економіки немає. Існують різні думки щодо проблематики корпоративізму як такої, поняття корпорацій, сутності корпоративного управління тощо.

У зв'язку з цим виникає необхідність не тільки розглянути такі важливі поняття, як корпоративізм та корпорація, але також і визначити зміст сучасних підходів до корпоративного управління, систематизувати погляди різних спеціалістів з цього питання.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в дослідженні сучасних підходів до корпоративного управління в умовах інформаційної економіки.

Виклад основного матеріалу. Передусім зазначимо, що корпоративізм – це явище співволодіння власністю товариства або партнерські, довірні відносини при задоволенні особистих і суспільних інтересів. У цьому зв'язку, як зазначає О. Сохацька, корпоративізм є компромісним господарюванням з метою забезпечення балансу інтересів [9, с. 24].

З огляду на викладене вище, виникає необхідність уточнення самого поняття корпорації. Як правило, воно трактується як сукупність осіб, що об'єдналися для досягнення загальної

мети. Визначення поняття корпорації наводить Д. Розенберг: «Корпорація – це організація, що поставила перед собою визначені цілі, діє для суспільного блага, має певні права, є юридичною особою, діє на постійній основі та несе відповідальність» [1, с. 105]. Юридично-організаційні аспекти життєдіяльності корпоративних структур поглиблено вивчали С. Мочерний, О. Устенко, С. Чоботар, які визначали поняття корпорації як найдосконалішу форму організації підприємств, що існує переважно у вигляді відкритого акціонерного товариства, засновники якого формують акціонерний капітал шляхом об'єднання власних ресурсів через механізм випуску і продажу цінних паперів (передусім акцій), а співвласники несуть обмежену відповідальність [8, с. 108].

Особливий аспект аналізу корпоративної діяльності пов'язаний з управлінськими технологіями, згідно з якими, власне, і здійснюється керівництво діяльністю цих структур. Так, можна погодитися з Б. Чубом, який визначає поняття корпорації як акціонерного товариства чи товариства з обмеженою відповідальністю або товариства з додатковою відповідальністю, управління якою здійснюється через складну централізовану систему органів і учасники якої стосовно неї здійснюють інвестиційну діяльність з метою отримання дивідендів, і така участь породжує в них сукупність корпоративних прав [10, с. 184].

На практиці корпорації організовуються у формі акціонерного товариства, яке виражається п'ятьма характеристиками: корпоративною формою організації бізнесу, самостійністю корпорації як юридичної особи, обмеженою відповідальністю кожного акціонера, можливістю передачі акцій іншим особам, централізованим управлінням корпорацією.

У сучасних умовах інформаційної економіки особливо актуальною є проблема вироблення системи взаємовідносин між управлінцями компанії та її власниками.

Виходячи із зазначеного, доцільно розглянути найбільш поширені точки зору щодо сутності поняття «корпоративне управління». Так, поняття «корпоративного управління» у найбільш загальному значенні, як зазначає В. Гриньова, походить від англійського «corporate governance», що в буквальному перекладі означає «корпоративне правління» або «корпоративний уряд» [2, с. 39]. Відповідно до цього, термін «корпоративне управління» досить часто розглядається саме як процес організації діяльності вищих керівних органів корпорації.

Існують специфічні підходи, які тяжіють до правової оцінки діяльності корпорацій та організації корпоративного управління. Наприклад, на думку К. Маєра, корпоративне управління є саме організаційною угодою, за якою певна компанія репрезентує та обслуговує інтереси власних інвесторів. Така угода може охоплювати різні аспекти діяльності корпорації – органі-

зацію роботи вищих керівних органів, систему мотивації персоналу, процедуру банкрутства тощо [6, с. 25]. Водночас зазначимо, що певним спрощенням було б зводити зміст корпоративної діяльності лише до її юридичних, навіть інституційних аспектів. Таке зауваження можна віднести і до позиції фахівців Міжнародної фінансової корпорації, які визначають корпоративне управління як систему виборних та призначених органів акціонерного товариства, яка управляє ним, відбиває баланс інтересів його власників і спрямована на отримання максимально можливого прибутку від усіх видів діяльності товариства в межах чинного законодавства [7, с. 90]. Разом з тим такий підхід, на нашу думку, також відрізняється певною механістичністю, у ньому бракує посилення на ті реальні цілі та пріоритети господарської діяльності, дотримання яких, власне, і відрізняє структури корпоративного типу від будь-яких інших. Адже корпоративне управління слід розглядати не як просту сукупність юридичних, організаційних норм і правил, у рамках яких функціонує певна корпорація, а як систему соціально-економічних відносин, на базі яких будуються стосунки як між усіма учасниками конкретної структури, так і між такими учасниками і зовнішніми агентами, суб'єктами інституційного регулювання.

Ряд авторів трактують проблематику корпоративного управління з позицій організаційно-управлінської бази функціонування корпорацій. Так, С. Коротков визначає корпоративне управління як «управління, побудоване на пріоритетах інтересів акціонерів та їхній ролі у розвитку корпорації, управління, що враховує реалізацію прав власності, передбачає взаємодію акціонерів, побудоване на стратегії розвитку корпорації в цілому, нарешті, це управління, яке породжує корпоративну культуру, тобто має комплекс загальних традицій, установок, принципів поведінки» [5]. Більш «прагматичний» аспект діяльності корпорацій визначає Д. Уорті, відповідно до поглядів якого, корпоративне управління є сумою зобов'язань, найбільш принциповими серед яких є виділення проблем корпоративного управління, питань законності корпоративної влади, корпоративної підзвітності, з'ясування того, перед ким і за що корпорація має відповідальність, хто і за якими нормами повинен нею управляти [3]. До такої ж думки фактично схиляється В. Євтушевський, який розглядає корпоративне управління як «процеси регулювання власником руху його корпоративних прав з метою отримання прибутку, управління корпоративним підприємством, відшкодування витрат через отримання частки майна при його ліквідації» [3, с. 317].

З іншого боку, заслуговує на увагу визначення Світового банку [11], за яким корпоративне управління розглядається водночас і як таке, що поєднує, крім практики господарювання в

приватному секторі, й норми законодавства, нормативні акти, які створює держава в особі своїх компетентних інститутів. Такий механізм дозволяє корпораціям залучати фінансові та кадрові ресурси, ефективно здійснювати господарську діяльність «під опікою» інститутів офіційної влади, користуючись результатами соціальної політики держави (у сфері освіти, охорони здоров'я, науки та ін.). За допомогою внутрішнього управління корпорації продовжують власне функціонування, накопичуючи довгострокову економічну вартість шляхом підвищення вартості акцій та дотримуючись при цьому інтересів акціонерів і суспільства загалом [9, с. 24].

Висновки з проведеного дослідження. Узагальнюючи погляди багатьох фахівців, які розглядають проблематику корпоративного управління, зокрема в контексті інформаційної економіки, можна зробити такі висновки. Сутність корпоративного управління полягає в тому, що воно є, з одного боку, цілеспрямованою діяльністю системи виборних та призначених органів, через яку реалізується цілі і контролюються результати товариства, а з іншого, – системою правил та поведінки між зацікавленими особами з метою максимізації прибутку, зростання капіталізації товариства та підвищення його конкурентоспроможності. При цьому функція держави полягає у належному контролі за відповідними процесами корпоративної діяльності з точки зору дотримання комерційними структурами норм соціальної відповідальності перед суспільством.

Кожна країна має свою власну модель корпоративного управління, характерні риси якої обумовлені особливостями національного ме-

неджменту. Моделі відрізняються за складом учасників, згідно з законодавчою базою, що регулює їхні взаємовідносини, а також такими нюансами, як вимоги до розкриття інформації тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білорус О. Г. Глобальні трансформації і стратегії розвитку : [навчальний посібник] / О. Г. Білорус – НАН України. Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. – К., 1998. – 416 с.
2. Гриньова В. М. Організаційно-економічні основи формування системи корпоративного управління в Україні : [монографія] / В. М. Гриньова – К., 2003. – 324 с.
3. Євтушевський В. А. Основи корпоративного управління : [навчальний посібник] / В. А. Євтушевський – К. : Знання-Прес, 2002. – 317 с.
4. Коваль В. В. Корпоративне управління бізнес структурами: теорія креакратії, розвиток мереж та концепт самоорганізації підприємництва : [монографія] / В. В. Коваль – Одеса, 2013. – 272 с.
5. Коротков Э. М. Антикризисное управление : [учебник] / Э. М. Коротков – ИНФРА-М, 2008. – 619 с.
6. Маер К. У пошуках кращого директора. Корпоративне управління в перехідній та ринковій економіках : [монографія] / К. Маер – К. : Основи, 1996. – 189 с.
7. Матеріали семінару «Проект корпоративного управління Україні». Тема 1 «Сутність та принципи корпоративного управління». – Харків : Міжнародна Фінансова Корпорація, 2000. – 120 с.
8. Мочерний С. В. Основи підприємницької діяльності : [посібник] / С. В. Мочерний, О. А. Устименко, С. І. Чеботар – К. : Академія, 2001. – 108 с.
9. Сохацька О. Формування нової парадигми корпоративного управління в глобальному середовищі / О. Сохацька // Вісник ТДГУ. – 2006. – № 3. – С. 24.
10. Чуб Б. А. Диверсифицированные корпорации в современной экономике России : [монография] / Под ред. В. В. Бандурина. – М. : БУКВИЦА, 2000. – 184 с.
11. About the OECD. // Official page of the Organization of Economic Co-operation and Development. – <http://www.oecd.org/home>.